



TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

# VÄESTÖTUTKIMUKSET: miksi niitä tehdään?

Seppo Koskinen ja työryhmä

# Tutkimusten tarkoitus

## 1) Tilanteen kuvaaminen

- Millaisia terveys- ja hyvinvointiongelmia väestössä on?
  - (esim. sydäntaudit, allergiat, mielenterveysongelmat, lihavuus, päihdeongelmat, toimeentulovaikeudet)
- Kuinka yleisiä ne ovat? Mitkä ongelmat ovat yleistymässä?
- Missä väestöryhmissä ongelmat ovat yleisimpiä?

## 2) Terveys- ja hyvinvointiongelmien ehkäisy

- Mitkä ovat tärkeimpiä ongelmien syitä ja mitkä suojaavia tekijöitä?
- Miten niiden yleisyys muuttuu?
- Missä väestöryhmissä ne ovat yleisimpiä?
- Miten ongelmien syitä voidaan vähentää ja suojaavia tekijöitä vahvistaa?

## 3) Terveys- ja sosiaalipalvelujen kehittäminen

- Saavatko kansalaiset tarvitsemiaan palveluja?
- Tuottavatko palvelut toivotun tuloksen?
- Mitkä palvelut toimivat hyvin, mitkä huonosti?
- Missä väestöryhmissä palveluita pitäisi erityisesti kohentaa?



# Koko väestöä koskevat tutkimukset

## 1) Kyselytutkimukset

- KELAn terveystutkimukset 1960–1990-luvuilla
- THL:n Aikuisväestön terveys- ja hyvinvointitutkimukset 1978→ (AVTK→ATH)
- THL:n Kouluterveystutkimukset 1996→
- ym.

## 2) Terveystarkastustutkimukset

- KELAn Autoklinikkatutkimukset 1960–1980-luvuilla
- THL:n FINRISKI-tutkimukset 1972–2012
- THL:n Terveys 2000- ja Terveys 2011 -tutkimukset
- Edelliset 2 yhdistetty: THL:n FinTerveys-tutkimukset 5 vuoden välein 2017→
- FinLapset -tutkimukset 5 vuoden välein 2019→



# Mitä hyötyä tutkimuksista on ollut?

## Esimerkkejä kansainvälisesti tärkeistä tutkimustuloksista:

- Muistisairauksien riskiä voidaan vähentää syömällä terveellisesti, liikkumalla säännöllisesti sekä harjoittamalla muistia.
- Allergiaan sairastumisen mekanismista tiedetään, että esimerkiksi altistus luontoympäristöön lapsuudessa voi toimia suojaavana tekijänä.
- Työikäisten kuolleisuus sydäntauteihin on vähentynyt alle viidesosaan 1970-luvun alusta. Tämä johtuu pääasiassa verenpaineen ja kolesterolitasojen laskusta ja tupakoinnin vähentymisestä, jotka on saatu aikaan väestötutkimusten tuloksia hyödyntämällä.

## Muita esimerkkejä tutkimustulosten hyödyntämisestä:

- Lääkärien hoito-ohjeet potilaille mm. verenpaineen, veren rasva-arvojen, muistisairauksien, sekä ylipainon ja lihavuuden hoidossa.
- Internetissä toimivia riskilaskureita: diabeteksen riskitesti, FINRISKI-laskuri, valtimotautilaskuri ja muistisairauksien riskilaskuri.
- Kansalliset terveysohjelmat, kuten Allergiaohjelma ja Lihavuusohjelma.



# Väestöryhmiä koskevia tutkimuksia

## Itä-Länsi-tutkimus 1959→

- Tavoitteena selvittää, miksi sydäntaudit olivat niin yleisiä Itä-Suomessa
- Verrattiin Ilomantsin asukkaita Pöytyän ja Mellilän asukkaisiin

## Pohjois-Karjala-projekti 1972→

- Tavoitteena kehittää sydäntautien ehkäisyä ja arvioida sen vaikutusta
- Verrattiin Pohjois-Karjalan asukkaita pohjois-savolaisiin ja länsi-suomalaisiin

## Ruotsin- ja suomenkielisten vertailut

- Tavoitteena selvittää, miksi ruotsinkieliset ovat muita terveempiä
- Esim. Markku Hyypän ja Juhani Mäen tutkimus 1999

## Saamelaisten terveys

- Tavoitteena verrata saamelaisten ja muun väestön terveyttä ja kehittää saamelaisten terveysongelmien ehkäisyä ja hoitoa
- Esim. Simo Näyhän ja Juhani Hassin tutkimus 1993, ruotsalaisia tutkimuksia

## Maahanmuuttajien terveys

- Tavoitteena verrata ulkomaista syntyperää olevien ja muun väestön terveyttä ja hyvinvointia ja kehittää terveys- ja hyvinvointiongelmiin ehkäisyä ja hoitoa
- Esim. THL:n Maamu-tutkimus, Tilastokeskuksen ja THL:n UTH-tutkimus



# Väestöryhmien tutkimus Euroopassa

**Lähes kaikissa EU-maissa tehdään säännöllisesti väestötutkimuksia, ja niissä vertaillaan väestöryhmien tuloksia, jotta ehkäisyä ja hoitoa osataan kehittää etenkin niissä ryhmissä, joissa tarve on suurin**

**EU-maissa on myös tehty joitakin Romanian terveyteen ja hyvinvointiin keskittyneitä tutkimuksia**



# Mitä hyötyä väestöryhmien tutkimuksista on ollut?

- Itä-Suomessa sydäntautien riskitekijöitä on kyetty vähentämään erityisen paljon → idän ja lännen väliset erot ovat lähes kadonneet
- Ruotsinkielisten hyvän terveyden syitä selvittämällä on löydetty tekijöitä, joihin vaikuttamalla voidaan kohentaa muunkin väestön terveyttä
- Saamelaisten terveyden erityisongelmia on tunnistettu ja kyetty vähentämään
- Pitkäaikaistyöttömien terveysongelmia lisääviä tekijöitä on saatu selville ja ryhdytty toimiin niiden vähentämiseksi
- Maahanmuuttajien keskuudessa on osoitettu olevan sekä erityisen terveitä ryhmiä että sellaisia ryhmiä, joilla on paljon terveysongelmia. Näiden havaintojen perusteella voidaan kehittää ulkomaista syntyperää olevien terveys- ja sosiaalipalveluita



# Tutkimustulosten luotettavuus

## Tutkimusmenetelmät

- THL on kansainvälisesti arvostettu tutkimuslaitos, joka ohjaa EU-maiden yhteistyötä väestötutkimusten suunnittelussa ja toteutuksessa
- Pitkä kokemus, korkeatasoinen osaaminen ja hyvät yhteydet muiden maiden asiantuntijoihin takaavat sen, että tutkimuksissa käytetään luotettavimpia tutkimusmenetelmiä

## Osallistumisaktiivisuus

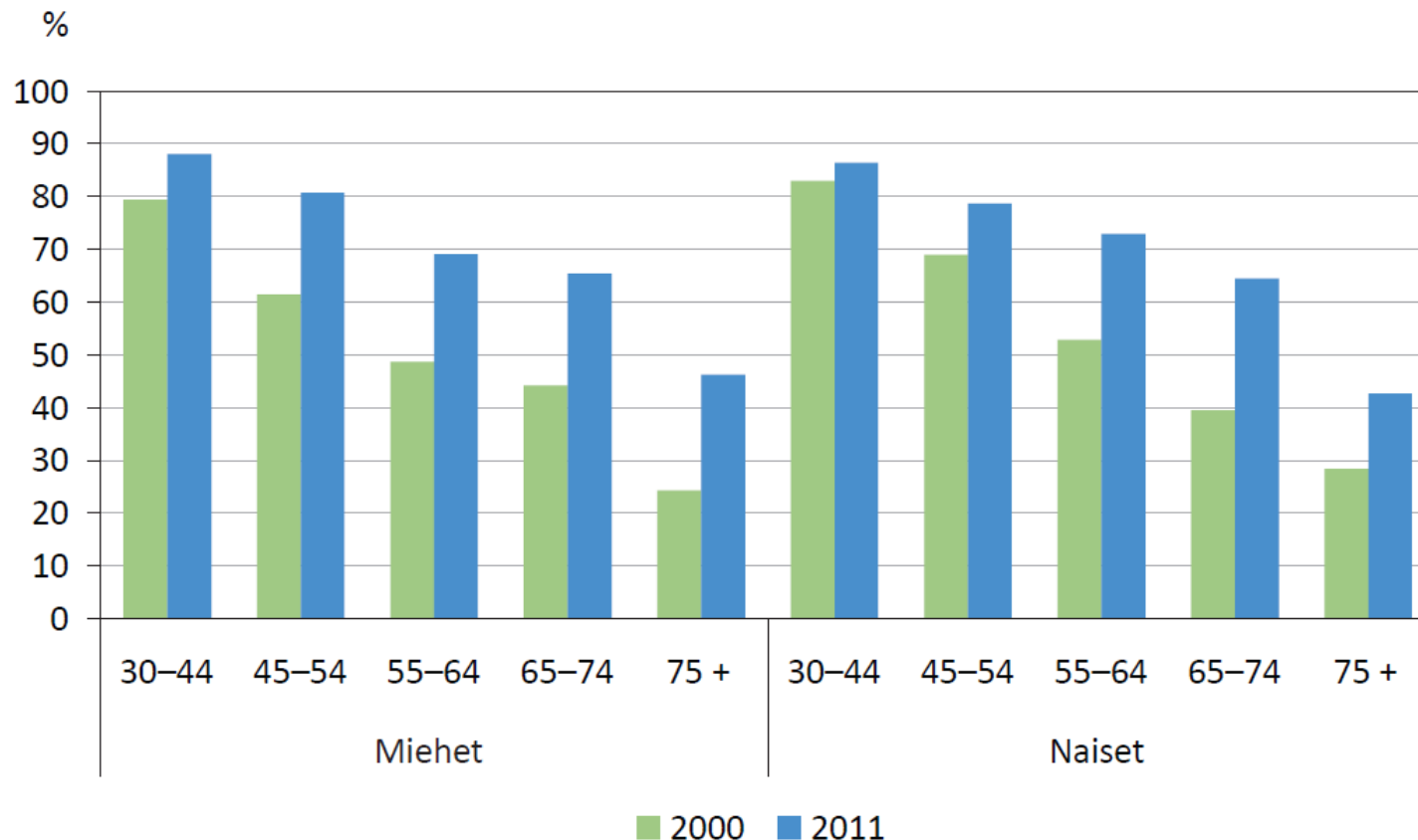
- Tutkimustulokset ovat hyödyllisiä vain, jos ne ovat luotettavia
- Tulokset ovat sitä luotettavampia, mitä isompi osa tutkimukseen kutsutuista osallistuu tutkimukseen
- Tutkimukseen osallistuvien pitää edustaa mahdollisimman hyvin koko ryhmää, eli heidän joukossaan on oltava sekä terveitä että sairaita, hyvin toimeen tulevia ja heikommassa asemassa olevia jne.
- Siksi on tärkeää, että mahdollisimman moni kutsutuista osallistuu





# Esimerkkejä tuloksista, 1

## Terveytensä hyväksi tai melko hyväksi kokevien osuus (%) vuosina 2000 ja 2011



Lähde: Koskinen S, Manderbacka K, Aromaa A. Koettu terveys. Teoksessa: Koskinen S, Lundqvist A, Ristiluoma N, toim. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. THL, Raportti 68/2012, Helsinki 2012, s. 77-79.



# Esimerkkejä tuloksista, 2

Koettu terveys keskitasoinen tai huonompi (%),  
18–29-vuotiaat koulutusryhmittäin

Lähde: Martelin ym. 2005 (Terveys 2000 -tutkimuksen tuloksia)

